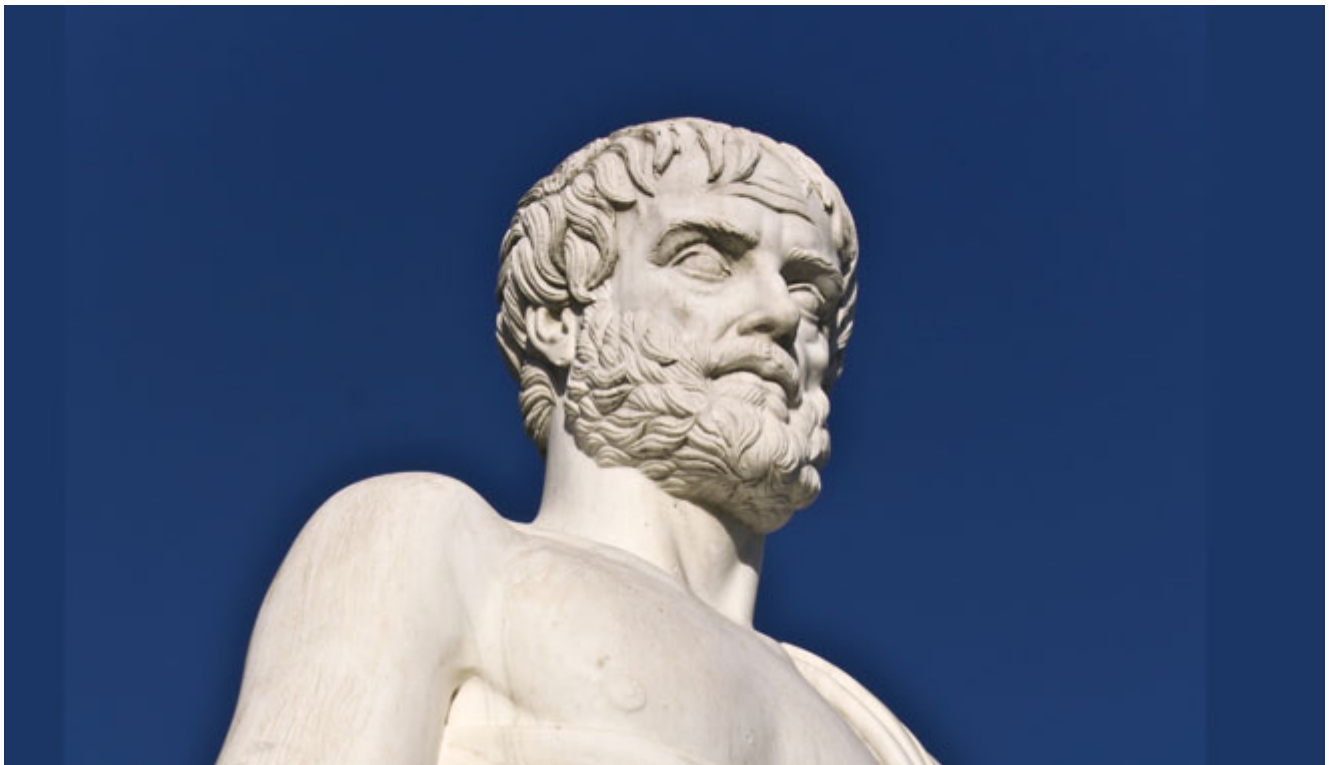

Ταυτίζεται η Δημοκρατία με την ευτυχία; (Αναστασία Δημητρακοπούλου, Δρ. Φιλοσοφίας Παν/μίου Αθηνών)

/ [Πεμπουσία](#)

Αριστοτέλης

Στον διαχωρισμό των ειδών της δημοκρατίας, ο Αριστοτέλης προτάσσει την ισότητα ως χαρακτηριστικό του πρώτου είδους, πράγμα που σημαίνει ότι δεν υφίστανται διακρίσεις μεταξύ των ευπόρων και των πενήτων, δηλαδή η μία τάξη δεν κυριαρχεί επί της άλλης (Αριστοτέλους, Πολιτικά, Δ 4, 1291 b 31-34).

Όμως, σε αυτό το είδος δεν κάνει άλλη αναφορά, γεγονός που καταδεικνύει ότι η ισότητα δεν είναι χαρακτηριστική της δημοκρατίας, ίσως, διότι, όπως επισημαίνει ο R. Robinson (1995), ο δήμος δεν αποτελεί το σύνολο του πληθυσμού. Θεωρούμε ότι ως μελετητής των πολιτικών πραγμάτων και γνώστης της ανθρώπινης ψυχής, ο Αριστοτέλης γνώριζε ότι η τάξη, η οποία κατέχει την εξουσία ευνοεί τους

ομοϊδεάτες της, επομένως μόνο στην σφαίρα του ιδεατού θα ήταν εφικτή η επίτευξη της ισότητας μεταξύ του συνόλου των πολιτών.

Ο Δημόκριτος δεν ορίζει την δημοκρατία, όπως ο Αριστοτέλης ως το πολίτευμα, το οποίο κυβερνούν οι φτωχοί και όχι οι πλούσιοι, δηλαδή δεν θεωρούνται η πενία και ο πλούτος κριτήρια του πολιτεύματος (Αριστοτέλους, Πολιτικά, 1279 b 18-19, 1290 b 13).

Συγκεκριμένα, ο Σταγίριτης ορίζει την δημοκρατία ως το πολίτευμα εκείνο, όπου την εξουσία κατέχουν και ασκούν συλλογικά και κατά πλειοψηφία, κυρίως, μέσα από την εκκλησία του δήμου, όλοι οι ελεύθεροι πολίτες, οι οποίοι συμβαίνει να είναι φτωχοί: «ἔστι δημοκρατία ὅταν οἱ ἐλεύθεροι καὶ ἄποροι πλείους ὄντες κύριοι τῆς ἀρχῆς ᾗσιν» (Αριστοτέλους, Πολιτικά, 1290 b 17-19). Αυτός ο ορισμός είναι ο πληρέστερος απ' όσους δίδει ο φιλόσοφος, διότι περιλαμβάνει τρία βασικά γνωρίσματα του δημοκρατικού πολιτεύματος. Τα δύο είναι ποιοτικά -η ελευθερία και η οικονομική κατάσταση -και το τρίτο είναι ποσοτικό, δηλαδή ο αριθμός των φορέων της εξουσίας. (Παπαδής, 2001). Ουσιαστικώς, δυο είναι τα πολιτεύματα, εφόσον η διάκριση πραγματοποιηθεί συμφώνως προς την επιρροή τους στην πόλη, η ολιγαρχία και η δημοκρατία. Αυτό συμβαίνει, διότι οι κυρίαρχες τάξεις εντός της κοινωνίας είναι δύο, οι εύποροι και οι πένητες. Στην πορεία ο Αριστοτέλης διακρίνει σε περισσότερα είδη το κάθε πολίτευμα (Αριστοτέλους, Πολιτικά, Δ 4, 1291 b 5-14).

Επιπλέον, ο Δημόκριτος δεν ορίζει την δημοκρατία, όπως ο Πλάτων (Πολιτεία, 562 b), ο οποίος αναφέρει ότι η ελευθερία αποτελεί το συστατικό στοιχείο της δημοκρατίας. Οι πολίτες, κατά τον Δημόκριτο, θέτουν ως προτεραιότητα την εκπλήρωση του δημόσιου συμφέροντος, προκειμένου να κυβερνάται ορθώς η πολιτεία. Βεβαίως, αναγνωρίζει ότι η πενία, όταν αφορά το κοινωνικό σύνολο είναι χαλεπότερη εν αντιθέσει προς τον ιδιώτη, δηλαδή δεν αγνοεί τις δυσμενείς συνέπειες της οικονομικής δυσπραγίας για τους πολίτες και την κοινωνία, απλώς, δεν αποτελεί τον καθοριστικό συντελεστή της ευημερίας του πολιτεύματος, όπως διατείνεται ο Αριστοτέλης: «ἀπορίη ξυνή τῆς ἐκάστου χαλεπωτέρη· οὐ γάρ ὑπολείπεται ἐλπίς ἐπικουρίας» (Δημόκριτος, Απ. 252, 287 253, Κελεσίδου, 1994).

Ο Δημόκριτος προτιμά ως πολίτευμα την δημοκρατία, διότι εξασφαλίζει στους πολίτες την

ελευθερία λόγου για τις κοινές υποθέσεις, γεγονός που αποτελεί την προϋπόθεση για την απόκτηση της ευτυχίας (Δημόκριτος, Απ. 251). Αυτή η αντίληψη απορρέει από την ίδια την ανθρώπινη φύση, διότι οι άνθρωποι δεν δύνανται να ζήσουν και να ευτυχήσουν, αν δεν φροντίσουν τα κοινά συμφέροντα και την ικανοποίηση των κοινών αναγκών (Παπαδόπουλος, 1974). Επιπλέον, εγκωμιάζει την δημοκρατία και

την αντιδιαστέλλει προς το αντιδημοκρατικό καθεστώς: «Ἡ ἐνδημοκρατίῃ πενίη τῆς παρὰ τοῖς δυνάστησι καλεομένης εὐδαιμονίης τοσοῦτόν ἐστι αἰρετωτέρη, ὀκόσον ἐλευθερίῃ δουλείης» (Δημόκριτος, Απ. 251, Κελεσίδου, 1994). Ἡ δημοκρατία συνιστά ἐλευθερία, εὐδαιμονία σε αντιδιαστολή με την πενία και την δουλεία των αντιδημοκρατικῶν καθεστώτων. Ἡ δημοκρατία ταυτίζεται με την υλική και την ηθική αυτονομία των πολιτῶν, οι οποίοι συμμετέχουν ενεργῶς στην διαδικασία της ασκήσεως της εξουσίας είτε ως κάτοχοι αξιωμάτων είτε ἐλέγχοντας τους ηγέτες. Το δημοκρατικό πολίτευμα προϋποθέτει την ανάπτυξη της πολιτικής συνειδήσεως των πολιτῶν και δραστηριοποίησή τους, οὕτως ὥστε να υφίσταται ἡ ἐδραίωση και ἡ εὐρυθμὴ λειτουργία του πολιτεύματος και να αποτρέπεται ἡ φθορά του.

Ο φιλόσοφος δεν ἀποδέχεται, ὅπως πράττει ο Ἀριστοτέλης, την λέξη εὐδαιμονία και χρησιμοποιεῖ για την ονομασία της εὐτυχίας την ομηρική λέξη εὐθυμία, ἡ οποία σημαίνει καλή διάθεση, καλή καρδιά, μεγάλο θάρρος κλπ. Επιπλέον, χρησιμοποιεῖ τους ὅρους εὐεστῶ (ευστάθεια), ἄρμονία, συμμετρία, ἀταραξία κλπ. Ο Barnes ἀναφέρει μία σειρά συγγραφέων, οι οποίοι ἐκθέτουν τους ἀνωτέρω ὅρους, ὅπως ο Στράβων τον ὄρο ἀθαυμαστία (Α 168), ο Στοβαίος τον ὄρο ἀταραξία (Α 167) κλπ (Barnes, 2000). Ὅλες αὐτές οι λέξεις ἐννοοῦν τις καταστάσεις της ψυχῆς, οι οποίες προέρχονται ἀπὸ τα συναισθήματα της ευχαριστήσεως, της χαράς, της ἡδονῆς ἀπὸ ορισμένες κινήσεις συμμετρικές (Παπαδόπουλος, 1974). Ἡ εὐτυχία εἶναι ἡ ομαλή φυσιολογική κατάσταση της ψυχῆς, ἡ κατάσταση της υγείας, ἐνῶ ἡ δυστυχία ἐγκεῖται στην διατάραξη ἀπὸ διάφορες αἰτίες της ομαλῆς καταστάσεως της ψυχῆς (Δημόκριτος, Απ. 191, Παπαδόπουλος, 1974).

(συνεχίζεται)

Πηγή: [Διεθνῆς Επιστημονικὴ Ἐταιρία Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας. 2ῆ Επιστημονικὴ Ἡμερίδα «Προσωκρατικὴ Φιλοσοφία: ὁ Ἄνθρωπος, ἡ Κοινωνία και ὁ Κόσμος»](#)